

Warszawa, ... 18 X ... 2012 r.

BIURO
RZECZNIKA PRAW PACJENTA
Zespół ds. Zdrowia Psychicznego

RzPP-ZZP-0932-18-10/WMK/AP/MH/AN/12

Protokół ze zbadania sprawy na miejscu

przez pracowników Biura Rzecznika Praw Pacjenta (dalej: Biuro) w dniu 26 lipca 2012 r. w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej Szpitalu Psychiatrycznym w Toszku (dalej: Szpital).

1. Podstawy prawne

Zbadanie sprawy na miejscu przeprowadzono na podstawie art. 52 ust. 2 pkt 1, w zw. z art. 50 ust. 3 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. *o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta*¹ (dalej: *ustawa o prawach pacjenta*). Zgodnie z brzmieniem przywołanego przepisu „Rzecznik Praw Pacjenta prowadząc postępowanie wyjaśniające może zbadać, nawet bez uprzedzenia, każdą sprawę na miejscu”. Dyrekcja ww. placówki została poinformowana o zamiarze przeprowadzenia ww. czynności w dniu ich rozpoczęcia².

Czynności służbowe zostały przeprowadzone przez:

1. Grzegorza Błażewicza - Kierownika Zespołu ds. Zdrowia Psychicznego;
2. Michała Hajduka - Inspektora w Zespole ds. Zdrowia Psychicznego;
3. Andrzeja Nawrockiego - Specjalistę w Zespole ds. Zdrowia Psychicznego;
4. Wiolettę Maciejewską - Kisiel - Specjalistę w Zespole ds. Zdrowia Psychicznego;
5. Katarzynę Kozioł - Starszego Specjalistę w Zespole Interwencyjno – Poradniczym.

Wskazane osoby posiadały stosowne upoważnienia do przeprowadzenia weryfikacji stopnia przestrzegania praw pacjenta, udzielone przez Rzecznika Praw Pacjenta³.

Czynności zostały podjęte w związku z napływającymi do Biura sygnałami (przekazanymi również przez Rzecznika Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego, pełniącego funkcję w rzeczonyj

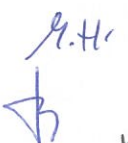
¹ Dz. U. z 2012 r., poz. 159 z późn. zm.

² Pismo znak: RzP-ZZP-0932-18-1/MH/12.

³ RzP-ZZP-0932-18-2/MH/12,
RzP-ZZP-0932-18-3/MH/12,
RzP-ZZP-0932-18-4/MH/12,
RzP-ZZP-0932-18-5/MH/12,
RzP-ZZP-0932-18-6/MH/12.

Rzecznik Praw Pacjenta

Krystyna Barbara Kozłowska

placówce), dotyczącymi w szczególności naruszenia art. 8 ustawy o *prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta*.

W związku z powyższym, Rzecznik Praw Pacjenta podjął decyzję o zbadaniu sprawy na miejscu.

2. Ustalenia dotyczące podmiotu leczniczego

Szpital Psychiatryczny w Toszku jest samodzielnym publicznym zakładem opieki zdrowotnej, który został wpisany do Rejestru Zakładów Opieki Zdrowotnej Wojewody Śląskiego pod numerem 24-01891; Nr KRS: 0000044032; Regon: 000293114; NIP: 969-09-46-632. Organem założycielskim jest Samorząd Województwa Śląskiego. Nadzór nad działalnością Zakładu sprawuje Zarząd Województwa Śląskiego.

Struktura zatrudnienia w ww. Szpitalu (na dzień zbadania sprawy na miejscu, przedstawiała się następująco:

1. Lekarze – 2,25 etatu (Oddział V); 2,5 etatu (Oddział VI); 1 etat (Oddział VII); 2 etaty (Oddział XVII);
2. Psycholodzy i terapeuci zajęciowi – 2 etaty (Oddział V); 3 etaty (Oddział VI); 5 etatów (Oddział VII); 1,5 etatu (Oddział XVII);
3. Pielęgniarki – 7,25 etatu (Oddział V); 6,5 etatu (Oddział VI); 6,75 etatu (Oddział VII); 11,75 (Oddział XVII);
4. Terapeuci zajęciowi – 1 etat (Oddział V); 1 etat (Oddział VI); 1 etat (Oddział VII); 0,5 etatu (Oddział XVII);
5. Pracownicy obsługi – 4 etaty (Oddział V); 4 etaty (Oddział VI); 4 etaty (Oddział VII); 4 etaty (Oddział XVII).

Ponadto, w Szpitalu jest zatrudnionych 5 pracowników socjalnych.

3. Zakres zbadania sprawy na miejscu

Zakres prowadzonych działań sprawdzających obejmował w szczególności przestrzeganie praw pacjenta określonych w ustawie z dnia 6 listopada 2008 r. o *prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta* oraz przepisów ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o *ochronie zdrowia psychicznego* oraz przepisów odrębnych.

4. Czynności i ustalenia związane ze zbadaniem sprawy na miejscu

Pracownicy Biura Rzecznika Praw Pacjenta, po okazaniu stosownych upoważnień do zbadania sprawy na miejscu, podjęli w trybie natychmiastowym czynności służbowe w Oddziałach Psychiatrycznych Szpitala.

W wyniku przeprowadzonych czynności, tj.:

- rozmów z pacjentami oraz personelem medycznym;
 - oględzin pomieszczeń Izby Przyjęć i Oddziałów Psychiatrycznych;
 - weryfikacji wpisów w dokumentacji medycznej,
- stwierdzono, co następuje:

1) Prawo do świadczeń zdrowotnych

Mając na względzie prawo pacjenta do świadczeń zdrowotnych udzielanych z należytą starannością przez podmioty udzielające świadczeń zdrowotnych w warunkach odpowiadających określonym w odrębnych przepisach wymaganiom fachowym i sanitarnym (art. 8 zd. 1 ustawy *o prawach pacjenta*) oraz przepisy rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 czerwca 2012 r. *w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą*⁴, ustalono:

Łóżka w salach chorych, za wyjątkiem łóżek w Oddziale Sądowym dla Nieletnich o Wzmocnionym Zabezpieczeniu (XVII), nie są dostępne z trzech stron w tym z dwóch dłuższych (co jest niezgodne z § 18 ww. *rozporządzenia*). Pościel w Oddziałach Sądowych (V i VI) jest zniszczona i zużyta. Meble, będące na wyposażeniu pokoi łóżkowych w Oddziale V nie są wykonane z materiału umożliwiającego ich mycie i dezynfekcję (co jest niezgodne z § 27 ww. *rozporządzenia*).

Okna w Oddziałach XIV i XV są zniszczone, nieszczelne a stolarka okienna pokryta jest złuszczącą się farbą.

Korzystanie przez pacjentów z możliwości przebywania na świeżym powietrzu jest ograniczone z uwagi na brak odpowiedniej infrastruktury przy Oddziale Sądowym dla Nieletnich o Wzmocnionym Zabezpieczeniu (XVII). Utwardzony plac przy Oddziale nie może być uznany za w pełni funkcjonalny teren rekreacyjny. Z uwagi na powyższe, należy stwierdzić, że Szpital nie realizuje dyspozycji pkt. VIII, ust. 1 Załącznika nr 1 ww. *rozporządzenia*.

Na podstawie analizy monitoringu z zastosowania wobec pacjentów unieruchomienia w dniu 23 lipca 2012 r. oraz izolacji w dniu 21 lipca 2012 r. ustalono, iż kontrola stanu fizycznego

⁴ Dz. U. z 2012 r., poz. 739.

pacjentów, wobec których zastosowano przymus bezpośredni dokonywana jest rzadziej, niż co 15 minut, co stanowi naruszenie § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 28 czerwca 2012 r. w sprawie sposobu stosowania i dokumentowania zastosowania przymusu bezpośredniego oraz dokonywania oceny zasadności jego zastosowania⁵.

2) Prawo do informacji

Zgodnie z art. 11 ust. 1 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, Pacjent ma prawo do informacji o prawach pacjenta określonych w niniejszej ustawie oraz w przepisach odrębnych, uwzględniającej ograniczenia tych praw określone w tych przepisach. Podmiot udzielający świadczeń zdrowotnych udostępnia tę informację w formie pisemnej, poprzez umieszczenie jej w swoim lokalu, w miejscu ogólnodostępnym. Ponadto, ust. 3 przywołanego artykułu, stanowi, iż w przypadku pacjenta niemogącego się poruszać ww. informację, udostępnia się w sposób umożliwiający zapoznanie się z nią w pomieszczeniu, w którym pacjent przebywa.

Pacjentom zapewniono dostęp do informacji o prawach pacjenta oraz możliwość kontaktu z Rzecznikiem Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego w Toszku oraz z Biurem Rzecznika Praw Pacjenta w Warszawie. Tym samym Szpital realizuje wskazaną dyspozycję przepisu art. 11 ust. 1 ustawy o prawach pacjenta.

3) Prawo do poszanowania intymności i godności pacjenta

Mając na względzie prawo pacjenta do poszanowania intymności i godności (art. 20 ust. 1 ustawy o prawach pacjenta) zespół kontrolujący stwierdził, co następuje:

Pacjenci Oddziałów Sądowych o Wzmocnionym Zabezpieczeniu (V, VI, VII) oraz Oddziału dla Nietletnich o Wzmocnionym Zabezpieczeniu (XVII) są wyprowadzani w kajdankach na badania specjalistyczne, które odbywają się na terenie Szpitala.

Mając na względzie powyższe należy wskazać, iż w art. 3 ust. 6 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego ustawodawca wymienił dopuszczalne rodzaje środków przymusu bezpośredniego w szpitalu psychiatrycznym. **Tym samym, należy wskazać na bezprawność stosowanej praktyki.**

⁵ Dz. U. z 2012 r. Nr --- poz. 740

4) Prawo do dokumentacji medycznej

Mając na względzie prawo pacjenta do dokumentacji medycznej (art. 23 ust. 1 ustawy o prawach pacjenta) pracownicy Biura Rzecznika Praw Pacjenta zweryfikowali sposób prowadzenia dokumentacji medycznej.

W dokumentacji indywidualnej (*Historia choroby* pacjenta: Ks.gł.nr: 2090/2012) oraz w dokumentacji zbiorczej: *Księga raportów pielęgniarских*, stwierdzono brak pełnej informacji o zastosowaniu przymusu bezpośredniego (co jest niezgodne z § 13 ww. rozporządzenia). W dokumentacji medycznej pacjenta (Ks. gł. nr: 2090/2012) odnotowano zastosowanie środka przymusu bezpośredniego zarówno w jego *Historii choroby*, jak i w *Księdze raportów pielęgniarских*, brak jednak *Karty zastosowania unieruchomienia lub izolacji* (§ 17 ust. 2 ww. rozporządzenia). W *Historii choroby* pacjenta (Ks. gł. nr: 562/12) dokonano licznych skreśleń (m.in. na stronach: 7, 8, 16, 19) w sposób niezgodny z § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 21 grudnia 2010 r. w sprawie rodzajów i zakresu dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania⁶.

5) Prawo pacjenta do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego

Mając na względzie prawo pacjenta do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego (art. 33 ust. 1 ustawy o prawach pacjenta w zw. z art. 13 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego⁷) ustalono, co następuje:

We wszystkich Oddziałach Sądowych o Wzmocnionym Zabezpieczeniu odwiedziny pacjentów odbywają się w obecności pracowników ochrony. Ponadto, w Oddziale (V) wizyty odbywają się w miejscu przechodnim (ogólnodostępnym), pomiędzy dyżurką personelu a wejściem do przedmiotowego Oddziału.

Kierownik podmiotu udzielającego świadczeń zdrowotnych lub upoważniony przez niego lekarz może ograniczyć korzystanie z praw pacjenta w przypadku wystąpienia zagrożenia epidemicznego lub ze względu na bezpieczeństwo zdrowotne pacjentów, a w przypadku praw, o których mowa w art. 33 ust. 1, także ze względu na możliwości organizacyjne podmiotu (art. 5 ustawy o prawach pacjenta), jednakże wprowadzenie takiego ograniczenia powinno być każdorazowo uzasadnione przez kierownika zakładu.

⁶ Dz. U. z 2010 r. Nr 252 poz. 1697

⁷ Dz. U. z 2011 r., Nr 231 poz. 1375 z późn. zm.

6) Pozostałe przepisy:

Mając na uwadze przepisy rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 20 października 1995 r. w *sprawie organizowania zajęć rehabilitacyjnych w szpitalach psychiatrycznych i nagradzania uczestników tych zajęć*⁸ ustalono, że Szpital zapewnia bogatą ofertę zajęć terapeutycznych. Zajęcia prowadzone są zgodnie z tygodniowym rozkładem zajęć. Opracowywane zostały indywidualne programy rehabilitacji (§ 3 ww. rozporządzenia).

Na podkreślenie zasługuje zaangażowanie personelu Oddziału Sądowego dla Nieletnich o Wzmocnionym Zabezpieczeniu (XVII) w zapewnienie bogatej oferty zajęć terapeutycznych (w tym dostosowywanie jej do wieku, potrzeb i zainteresowań pacjentów).

4. Wnioski

W wyniku zbadania sprawy na miejscu należy stwierdzić, iż w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej Szpitalu Psychiatrycznym w Toszku doszło do naruszenia następujących praw pacjenta:

1. Prawo pacjenta do świadczeń zdrowotnych udzielanych z należytą starannością przez podmioty udzielające świadczeń zdrowotnych w warunkach odpowiadających określonym w odrębnych przepisach wymaganiom fachowym i sanitarnym (art. 8 zd. 1 ustawy o *prawach pacjenta*);
2. Prawo pacjenta do poszanowania intymności i godności (art. 20 ust. 1 ustawy o *prawach pacjenta*);
3. Prawo pacjenta do dokumentacji medycznej (art. 23 ust. 1 ustawy o *prawach pacjenta*).

Ponadto, doszło do naruszenia przepisów, w zakresie:

6. rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 czerwca 2012 r. w *sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą*);
7. rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 28 czerwca 2012 r. w *sprawie sposobu stosowania i dokumentowania zastosowania przymusu bezpośredniego oraz dokonywania oceny zasadności jego zastosowania*);
8. rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 21 grudnia 2010 r. w *sprawie rodzajów i zakresu dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania*).

⁸ Dz. U. z 1995 r. Nr 127 poz. 614

Niezależnie od ww. nieprawidłowości, należy zwrócić uwagę, iż pacjenci nie wnosili uwag/skarg dotyczących nieetycznych zachowań personelu medycznego, podkreślając, że personel ten jest przyjaźnie i życzliwie do nich nastawiony.

5. Zalecenia

1. Zapewnienie bezpieczeństwa oraz godnych warunków umożliwiających realizację prawa do poszanowania życia rodzinnego i prywatnego podczas odwiedzin w Oddziałach Sądowych o Wzmocnionym Zabezpieczeniu, poprzez:
 - wydzielenie pomieszczenia, zapewniającego intymność odwiedzin w Oddziale Sądowym o Wzmocnionym Zabezpieczeniu (V);
 - zapewnienie odwiedzin w Oddziałach Sądowych o Wzmocnionym Zabezpieczeniu bez bezpośredniego uczestnictwa pracowników ochrony podczas spotkania z bliskimi.
2. Zaprzestanie stosowania praktyki polegającej na zakładaniu kajdanek pacjentom Oddziałów Sądowych o Wzmocnionym Zabezpieczeniu;
3. Dostosowanie pomieszczeń do wymagań rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 2 lutego 2011 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej;
4. Doprowadzenie „terenu rekreacyjnego” przy Oddziale Sądowym dla Nieletnich o Wzmocnionym Zabezpieczeniu (XVII) do należytego stanu technicznego i użytkowego;
5. Przeprowadzenie szkolenia dla personelu medycznego z zakresu prowadzenia dokumentacji medycznej;
6. Przeprowadzenie szkolenia dla zatrudnionego personelu z zakresu obowiązujących przepisów dotyczących zastosowania i dokumentowania przymusu bezpośredniego oraz oceny zasadności jego zastosowania;
7. Szkolenie personelu z przepisów ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta i ustawy o ochronie zdrowia psychicznego.

Grzegorz Buzarski

Katarzyna Koniś
A. Hejduk

6. Protokół ze zbadania sprawy na miejscu przekazano do wiadomości:

- 1) Pani Anny Rusek, Dyrektora Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej Szpitala Psychiatrycznego w Toszku, ul. Gliwicka 5, 44-180 Toszek;
- 2) Pana Bartosza Arłukowicza, Ministra Zdrowia, ul. Miodowa 15, 00-952 Warszawa;
- 3) Pana Adama Matusiewicza, Marszałka Województwa Śląskiego, ul. J. Ligonia 46, 40-037 Katowice;
- 4) Pana dr hab. n. med. Roberta Pudło, Konsultanta Wojewódzkiego w Dziedzinie Psychiatrii, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Szpital im. B. Hagera w Tarnowskich Górach, Katedra i Klinika Psychiatrii, ul. Pyskowska 49, 42-612 Tarnowskie Góry;
- 5) Pana Grzegorza Nowaka, Dyrektora Śląskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia, ul. Kossutha 13, 40-844 Katowice;
- 6) Pana Jana Spychały, Śląskiego Wojewódzkiego Inspektora Nadzoru Budowlanego, ul. Francuska 8, 40-015 Katowice;
- 7) Pana Grzegorza Chudzika, Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, ul. Raciborska 39, 40-957 Katowice;
- 8) Pana Marka Michałaka, Rzecznika Praw Dziecka, ul. Przemysłowa 30/32, 00-450 Warszawa;
- 9) Pani prof. dr hab. Ireny Lipowicz, Rzecznika Praw Obywatelskich, al. Solidarności 77, 00-090 Warszawa.

